

Tanulmánykötet Kristó Gyula tiszteletére

■ *Kelet és Nyugat között. Történeti tanulmányok Kristó Gyula tiszteletére. Szerkesztette Koszta László. Szegedi Középkorász Műhely. Szeged, 521 oldal, 598 Ft*

Nemrégiben szép kiállítású, vas-kos könyv jelent meg a Szegedi Középkorász Műhely gondozásában. A „Kelet és Nyugat között” című tanulmánykötettel tanítványai, barátai és tisztelői köszöntötték a hatvan esztendőes Kristó Gyulát. Ismerve a könyvkiadás mai helyzetét, mindenképp elismerést érdemel, hogy a Szegedi Középkorász Műhely sikerrel vállalkozott egy ilyen tudományos mű megjelentetésére.

A szegedi medievista iskola megteremtője

A nemrégiben Szűcs Jenő-díjjal kitüntetett Kristó professzor, a magyar őstörténet és középkor nemzetközileg is elismert kutatója, több mint harminc éve tanít a szegedi József Attila Tudományegyetemen. Nevéhez fűződik a szegedi medievista iskola megteremtése.

Ha fellapozzuk a könyv végén található bibliográfiát, kiderül: alig van a magyar középkor-kutatásnak olyan területe, amellyel Kristó Gyula ne foglalkozott volna. Vizsgálta az egyházmegyék és esperességek létrejöttét, a középkori magyar krónikairódmalmat (aki a Gesta Hungarorummal kíván foglalkozni, nem kerülheti meg Kristó Gyula Anonymus-köteteit és tanulmányait), de foglalkozott a délkelet-magyarországi régió történelmével, a középkori Magyarország feudális széttagolódásával, az Árpád- és Anjou-kor háborúival is.

S ne feledkezzünk meg szöveg- és forráskiadói illetve szerkesztői tevékenységéről, hiszen jelentős szerepe volt például Thüröczy János krónikájának szövegkiadásában, ő a főszerkesztője az Anjou-kori Oklevéltárnak, sorozatszerkesztője a Szegedi Középkortörténeti Könyvtárnak, amelyben többek között monográfiák, magyarul eddig hozzá nem férhető művek (például a raguzai Ludovicus Tubero *Kortörténeti feljegyzései*) jelentek meg. S ha valaki azt hiszi, hogy Kristó Gyula csak egy szűk szakmai réteg számára ír, téved: tudománypszerszítő tevékenységét rádiós és televíziós szereplései, népszerűsítő írásainak tucatjai bizonyítják.

Kelet és Nyugat között

Nem véletlenül lett a könyv címe „Kelet és Nyugat között”. Utalás ez Kristó professzor munkásságára, akinek „munkáiban [...] a keleti örökség feltárása mellett jelentős helyet foglal el a nyugati kapcsolatok és hatások bemutatása”, amint azt az előszóban olvashatjuk. De utalás ez a kötet tanulmányaira is: azok ugyanis egyaránt foglalkoznak keleti örökségünk és nyugati kapcsolataink vizsgálatával.

A tanulmányok szerzői között olyan neves történészeket, nyelvészeket, művészettörténészeket találunk, mint Benkő Loránd, Bertényi Iván, Érszegi Géza, Marosi Ernő, Szádeczky Kardoss Samu, Trogmayr Ottó, de nem hiányoznak a szerzők közül a fiatal generáció képviselői sem. Külön is érdemes megemlíteni, hogy néhány tanulmány idegen nyelven íródott, így nemcsak a magyarul tudó szakemberek, hanem a szakma külföldi művelői is profitálni tudnak belőle.

Szóljanak a tanulmányok a királyi szolgálatban álló felvidéki kisnemesekről, Metód találkozásáról az „ugor királlyal”, Árpád dédunokájának nevével vagy a Zsigmond-kori birtokszerkezet kialakulásáról — mind egy-egy új szemponttal gazdagítják a középkori Magyarországról alkotott eddigi képünket. Arra ehelyütt természetesen nincs mód, hogy mind a harmincegy tanulmányról részletesen beszéljünk s elsoroljuk azt a sok érdekes gondolatot, amelyet a dolgozatok felvetnek. Talán fölösleges is lenne ezzel terhelni az olvasót. Emeljünk ki inkább ezek közül néhányat, amelyek jól tükrözik a kötet sokszínűségét.

Anonymus kunjaitól Zsigmondig

Itt van például Kubinyi András írása, amely nem csak történészek, hanem irodalomtörténészek érdeklődésére is számot tarthat. A szerző a Jagelló-kori királyi udvar életének néhány mozzanatát vázolja fel, rámutatva többek között a magyar és más európai királyi udvarok közötti eltérésekre. Felhívja a figyelmet arra, hogy nálunk az udvar kulturális szerepe ebben a korban kisebb volt a szokásosnál, ami elsősorban azzal magyarázható, hogy ritkán tartózkodott királyné a budai várban, márpedig Európában az uralkodónőknek döntő szerepe volt az udvari kultúra kialakulásában.

Egy Anonymus-kutató tiszteletére összeállított kötetben természetes, hogy találunk P. mester gestájával foglalkozó dolgozatokat is.

Benkő Loránd a *Gesta Hungarorum*-ban előforduló tizenöt kun személy kilétének problematikájával foglalkozik. A kérdés magyar nyelvészeti oldalról való megközelítését az indokolta, hogy a turkológiai felvetések mellett a magyar nyelvészeti szempontú vizsgálat meglehetősen elmaradt. Anonymus személyneveinek ré-

gebbi nyelvész-magyarozói a személynév-helynév viszony vizsgálatokor szinte kivétel nélkül a személynév elődlegességét vallották. Benkő szerint P. mester a helynevek alapján alkotta a személyneveket, a névadásban tehát a helynév a prioritás. Úgy véli, hogy a személynevek nem honfoglaláskoriak, hanem későbbi magyar tulajdonnévanyag képviselői, a nevek a honfoglalás hősei egy csoportjának hiányzó személyneveit pótolják, többségüket P. mester maga alkotta, s ebben jelentős szerepet játszott kora helyneveinek ismerete. E nevek tekintélyes része tehát magyar eredetű.

Izgalmas kérdéseket feszeget Tóth Sándor László, aki az egyes magyar törzsek elhelyezkedését próbálja meg meghatározni az etelközi törzsszövetségi szállásterületen. A törzsek elhelyezkedésére vonatkozólag érdemleges feltevés még nem született. A szerző hipotetikus rekonstrukciója abból indul ki, hogy a 895 előtti magyar szállásterület azonosnak tekinthető a X. századi besenyő szállásterülettel. Az analógia és a visszakövetkeztetés módszerével azt a hipotézist állítja fel, hogy a magyar törzsek hasonlóképpen helyezkedtek el, mint őket követően a besenyő törzsek.

A késő középkorba kalauzol el Csernus Sándor, aki azokat a francia forrásokat veszi számba, amelyek Zsigmond király 1416-os párizsi tartózkodásáról tudósítanak. Köztudomású, hogy Zsigmond, aki német-római császár is volt, igen sokat utazott, hosszú időt töltött Magyarországon kívül. A tanulmány segítségével lehetővé vélik a franciaországi látogatás menetének, céljainak rekonstrukcióját.

Nem hiányzik a kötetből a tudománytörténet sem: Olajos Terézia a magyar bizantinológia XX. századi történetét vázolja fel. A magyar bizantinológiában mindig kiemelt helyet foglalt el a korai magyar történelem, a honfoglalás bizánci kútfőinek, a szent korona bizánci vonatkozásainak és az orthodox egyház térítő tevékenységének kérdése. A magyar bizantinológia jelentős mértékben járult hozzá a tudományág eredményeinek gazdagításához.

*

Úgy véljük, e néhány, önkényesen kiragadott tanulmány is jól érzékelteti a kötet sokszínűségét. A tanulmányok eredményei igen sokrétűek, s a jövőben nélkülözhetetlenek lesznek a magyar őstörténet, a középkori magyar történelem vizsgálatában. Tudományos munkáról lévén szó, valószínű, hogy a könyvet elsősorban szakmabeliek fogják forgatni. Ajánlható azonban minden, a magyar középkor iránt érdeklődő olvasónak, aki történelmi ismereteit kívánja gyarapítani.